

ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΩΡΙΑΙΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Ο. Παπαϊωάννου
ipapaio@eds.uoa.gr

ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΗ: ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΓΝΩΣΙΟΛΟΓΙΚΗ

1. Εξέταση προηγούμενου μαθήματος

- ◆ Σύνδεση προηγούμενου μαθήματος με το νέο μάθημα. Ο εκπαιδευτικός συνδέει και ενεργοποιεί τις προϋπάρχουσες γνώσεις των μαθητών σε σχέση με το διδακτικό αντικείμενο.

2. Ψυχολογική προετοιμασία

- ◆ Θετικές στάσεις των μαθητών έναντι του σχολικού πλαισίου, του διδακτικού αντικειμένου, του εαυτού τους και του εκπαιδευτικού.

Προσόντα που πρέπει να διαθέτει ο εκπαιδευτικός για να αποκτήσουν θετικές στάσεις οι μαθητές:

- ◆ Κατανόηση των αναγκών και προσδοκιών των εκπαιδευόμενων- σεβασμός των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους
- ◆ Ουσιαστική επικοινωνία: Διαμόρφωση θετικού και συνεργατικού κλίματος στην τάξη
- ◆ Συντονισμός και οργάνωση της εκπαιδευόμενης ομάδας

- ◆ Προσδιορισμός κατάλληλου περιεχομένου των διδακτικών ενοτήτων και του εκπαιδευτικού υλικού
 - ◆ Εφαρμογή με ευελιξία εκπαιδευτικών μεθόδων και τεχνικών
 - ◆ Αυτογνωσία: Να γνωρίζει τις δυνατότητές του, τα δυνατά και αδύνατα σημεία του
 - ◆ Αξιολόγηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του έργου του και συνεχής επιμόρφωση
-

3. Προβληματοποίηση διδακτικού αντικειμένου

- ◆ **Αντιπαράθεση απόψεων:** Έρχονται στην επιφάνεια αντίθετες απόψεις των μαθητών σε σχέση με ένα ζήτημα που θέτει υπό εξέταση ο εκπαιδευτικός. Τα κοινωνικά προβλήματα μετατρέπονται σε προσωπικά.
- ◆ **Σύγκριση δύο εναλλακτικών λύσεων:** Οι μαθητές έρχονται αντιμέτωποι με δύο ή περισσότερες εναλλακτικές λύσεις και ο εκπαιδευτικός ζητάει να επιλέξουν αυτή που θεωρούν καταλληλότερη σε σχέση με το εξεταζόμενο θέμα.

- ◆ **Ανάδειξη αδιεξόδων με επιτρεπόμενα λάθη:** Οι μαθητές μέσα από τα λάθη τους διαπιστώνουν τις ατέλειες και τα κενά των γνώσεων τους.
- ◆ **Φαινομενικές αντιφάσεις:** Αξιοποιείται διδακτικά η αντίφαση που δημιουργείται μεταξύ κοινής λογικής και πραγματικότητας.
- ◆ **Παράξενα προβλήματα:** Με τον ίδιο τρόπο λειτουργούν τα φυσικά ή κοινωνικά φαινόμενα που φαντάζουν στους μαθητές ως παράξενα φαινόμενα.

- ◆ **Πρόβλεψη:** Οι μαθητές προβλέπουν μια υπόθεση και κινητοποιείται το ενδιαφέρον τους μέχρι την διαδικασία της επαλήθευσης αλλά και μετά.
- ◆ **Σύντομη ανασκόπηση** από τον εκπαιδευτικό **της υπάρχουσας γνώσης** των μαθητών από άλλες πηγές σε σχέση με κάποιο αντικείμενο (τι γνωρίζουν οι μαθητές, τι δεν γνωρίζουν και τι θέλουν να μάθουν).
- ◆ **Ενεργοποίηση προσωπικών αποριών των μαθητών** σε σχέση με το διδακτικό αντικείμενο. Γίνεται συνδυασμός με την προηγούμενη τεχνική.

- ◆ **Εποπτικοποίηση αντικειμένου:** Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει εικόνες ή άλλο οπτικοακουστικό υλικό και υποβάλει σχετικές ερωτήσεις.
- ◆ **Γνωστοποίηση των διδακτικών στόχων της ενότητας** από τον εκπαιδευτικό στους μαθητές, **επισημαίνοντας τη σημασία της** για την περαιτέρω μάθησή τους, τη χρησιμότητα της νέας γνώσης και εκφράζοντας την πεποίθησή του ότι οι μαθητές θα βρουν ενδιαφέρον το μάθημα.

4. Γνωσιολογική προετοιμασία

- ◆ Ανάκληση στη μνήμη των μαθητών της παλιάς γνώσης, η οποία είναι απαραίτητη για την οικοδόμηση της νέας μάθησης, τη συμπλήρωση των κενών και την ενεργοποίηση των αναγκαίων γνωστικών σχημάτων. Εδώ συμπεριλαμβάνεται και η γνωστοποίηση και αιτιολόγηση των διδακτικών στόχων της ενότητας.

5. Μεθοδολογική προετοιμασία

- ◆ Ανακοίνωση του τρόπου εργασίας.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΑΣΗ: ΕΠΑΦΗ ΜΑΘΗΤΗ ΜΕ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

1. Πληροφόρηση, επίδειξη ή αναζήτηση δεδομένων: Ανάλογα με την περίπτωση, η διδασκαλία παίρνει τη μορφή του μονόλογου κατά την οποία ο εκπαιδευτικός πληροφορεί, τη μορφή της επίδειξης κατά την οποία ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει μια διαδικασία ή υποδεικνύει μια δεξιότητα, τη μορφή του διαλόγου κατά την οποία οι μαθητές καταθέτουν απόψεις και πληροφορίες, τη μορφή της διερεύνησης κατά την οποία οι μαθητές έρχονται σε άμεση επαφή με ακατέργαστο πληροφοριακό υλικό.

2. Ενεργοποίηση στρατηγικών κατανόησης:

Κατανόηση από τους μαθητές των βασικών στοιχείων που αφορούν το διδακτικό αντικείμενο μέσω δασκαλοκεντρικής ή μαθητοκεντρικής προσέγγισης.

- ◆ Στη δασκαλοκεντρική ► επεξηγηματική κατανόηση
- ◆ Στη μαθητοκεντρική ► διερευνητική κατανόηση

ΤΡΙΤΗ ΦΑΣΗ: ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

1. **Οργανωτική επεξεργασία:** Εντοπίζονται τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των δεδομένων, οι ομοιότητες, οι διαφορές, ενώ παράλληλα γίνεται κατηγοριοποίησή τους. Συμβάλλει στην ουσιαστικοποίηση της γνώσης.

2. **Αναλυτική επεξεργασία:** Εστιάζει στο εσωτερικό του αντικειμένου, στην ανάλυσή του σε μέρη. Συμβάλλει στη συγκεκριμενοποίηση της γνώσης.

3. Παραγωγική επεξεργασία: Αξιοποίηση της νέας γνώσης για επίλυση προβλημάτων. Περιλαμβάνει δραστηριότητες επεξήγησης, πρόβλεψης, επαλήθευσης και αξιολόγησης.

4. Συστηματοποίηση συμπερασμάτων: Γίνεται χρήση μεγάλης ποικιλίας απόψεων πληροφοριών και διαδικασιών.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΦΑΣΗ: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΝΕΑΣ ΓΝΩΣΗΣ

1. **Εξάσκηση μαθητών σε παρόμοιες καταστάσεις:** Στόχος είναι ο έλεγχος της κατανόησης και η εμπέδωση της νέας μάθησης. Η κατανόηση είναι συχνά επιφανειακή και ελλιπής, κάτι που φαίνεται στις πρώτες προσπάθειες του μαθητή να μεταφέρει στη πράξη τη θεωρητική γνώση που πρόσφατα απέκτησε. Η εμπέδωση της νέας μάθησης αφορά στην αναγνώριση της νέας γνώσης σε διαφορετικά γνωσιολογικά πλαίσια (όταν είναι δηλωτική) ή αυτοματοποιημένη εφαρμογή (όταν είναι διαδικαστική).

2. Γενίκευση της νέας γνώσης: Είναι η εφαρμογή ένα βήμα πιο πέρα, δηλαδή η εφαρμογή νέας γνώσης σε καινούριες καταστάσεις.

3. Μεταφορά της νέας γνώσης από το σχολείο στην εξωσχολική ζωή. Μόνο το 20% όμως μεταφέρεται. Η σύγχρονη Γνωστική Ψυχολογία εντοπίζει τη δυσκολία μεταφοράς της σχολικής γνώσης σε διαφορετικές καταστάσεις και για την αντιμετώπισή της προτείνει την ενίσχυση της μεταγνωστικής ικανότητας των μαθητών.

ΠΕΜΠΤΗ ΦΑΣΗ: ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. **Έλεγχος της κατανόησης με ερωτήσεις:** Γίνεται με τη βοήθεια ερωταποκρίσεων από τον εκπαιδευτικό στους μαθητές.

2. **Έλεγχος ατομικών εργασιών:** Έχει διπλό στόχο: α) να πληροφορήσει για το αποτέλεσμα της διδασκαλίας και β) να πληροφορήσει το μαθητή για την ατομική του πρόοδο.

3. Ανατροφοδότηση με επαναλήψεις ή διορθώσεις και ασκήσεις εμπλουτισμού:
Είναι η πληροφόρηση που παρέχει ο εκπαιδευτικός στο μαθητή αναφορικά με την ορθότητα και την επιτυχία της σχολικής του επίδοσης. Καθορίζει τη μαθησιακή συμπεριφορά και συμβάλλει στην περαιτέρω οικοδόμηση της γνώσης.

ΕΚΤΗ ΦΑΣΗ: ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

1. Λεκτική ανακεφαλαίωση: Περίληψη του μαθήματος με βάση εννοιολογικούς άξονες.

2. Σχηματική ανακεφαλαίωση: Χρήση γραφικών σχημάτων και σχεδιαγραμμάτων.

3. Απολογιστική ανακεφαλαίωση: Είναι η διαδικασία στην οποία ο μαθητής αναλογίζεται τι έμαθε, τι γνώριζε και αποδείχτηκε λάθος, τι του έκανε εντύπωση και ποια σημεία παραμένουν αδιευκρίνιστα. Έχει δηλαδή μεταγνωστικό χαρακτήρα.

ΕΒΔΟΜΗ ΦΑΣΗ: ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Εκτίμηση των αποτελεσμάτων της μάθησης και της σκέψης

Η σημαντική φάση της αξιολόγησης της ωριαίας διδασκαλίας χωρίζεται σε δύο είδη:

(1) Την αξιολόγηση της μάθησης που γίνεται με αξιολόγηση

(α) της δηλωτικής γνώσης

(β) της διαδικαστικής γνώσης

(γ) των αξιών και στάσεων που αποκτήθηκαν και,

(2) Την μεταγνωστική αξιολόγηση που περιλαμβάνει:

(α) Τον προγραμματισμό της σκέψης

(β) Την καθοδήγηση της σκέψης

(γ) Την αυτοαξιολόγηση σκέψης

(δ) Την συναισθηματική αντίδραση και

(ε) Τις γνωστικές στάσεις και έξεις

Βιβλιογραφία

Ματσαγγούρας, Η. (2011). *Θεωρία και Πράξη της Διδασκαλίας* (ενιαίο). Αθήνα: Gutenberg.